

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

חוקת

(חלק יח — שיחה ג)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות

שבוע פרשת חוקת, (אה"ק) כז סיון — ג תמוז; (בכל העולם) דיי תמוז, ה'תשפ"ב (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

חוקת ג

מואב"ב⁶ – „כי שם מת משה ושם בטלה הבאר“.

ומכך משמע, שלשיטת רש"י הקב"ה השיב את הבאר בזכות משה⁷; וממילא מסתבר לומר שאף ענני הכבוד חזרו בזכות משה⁸ – שאין סברא לומר שזכותו של משה הועילה רק עבור חזרת הבאר ולא לחזרת ענני הכבוד.

אמנם לפי זה תמוה: סיפור חזרת הבאר הרי הוא מפורש בכתוב⁹ – „ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה גו' וירב העם גו'“, והקב"ה צוה את משה „קח את המטה גו'“ ועי"ז שוב היו לבני ישראל מים מן הסלע;

משא"כ בנוגע לענני הכבוד אין כל ציון – לא בכתוב ואף לא בפירוש רש"י – באיזה אופן ואימתי „חזרו!“

עוד צריך להבין: כשם שביטול הבאר לאחר מיתת מרים גרם אשר „ויקהלו“ על משה גו', וירב העם גו'“, כך גם סילוק ענני הכבוד לאחר מיתת אהרן הי' צריך לכאורה לעורר תרעומת אצל בני ישראל – וכיצד זה לא מצינו שבני ישראל באו בטענות על כך ש„נסתלקו ענני כבוד“¹⁰?

א. איתא בדברי חז"ל¹, שהבאר אשר הוציאה מים לבני ישראל במדבר היתה בזכות מרים, ולכן תיכף אחר פטירת מרים – „ולא היה מים לעדה“²; וענני הכבוד היו בזכות אהרן, וכאשר „מת אהרן נסתלקו ענני כבוד“.

ואעפ"כ, התקיימה הבאר גם לאחר פטירת מרים, ואף ענני הכבוד נמצאו לאחרי פטירת אהרן, כי אחר כך „חזרו שניהם בזכות משה“ (כהמשך דברי חז"ל¹ שם).

ובהשקפה ראשונה נראה, שאף רש"י בפירושו על התורה – לימוד פשוטו של מקרא – נקט כדברי חז"ל הנ"ל:

על הפסוק³ „ולא הי' מים לעדה“ פירש רש"י „מכאן שכל מ' שנה הי' להם הבאר בזכות מרים“, ועל הפסוק³ „וישמע הכנעני“ כתב⁴ „שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד“; ולאידך מצינו, שהבאר היתה גם לאחר פטירת מרים, כמסופר בהמשך הפרשה⁵ (בנס ד„אשד הנחלים“), וכפירוש רש"י על הפסוק „ומבמות הגיא .. בשדה

(6) שם, כ.

(7) ראה שפ"ח שם. וראה רש"י שם, יח: חפרוה שרים משה ואהרן (ראה במקומות שבהערה 1: וחזרה בזכות שניהן).

(8) ראה שפ"ח שם, טו: הנסמן לקמן הערה 37, 38.

(9) פרשתנו כ, ב ואילך.

(10) כי מה שחזרו לאחוריהם כו' לאחרי מיתת אהרן (רש"י פרשתנו כא, ד. פינחס ועקב שם) הי'

(1) תענית ט, א. ספרי דברים פי"ה. מכילתא בשלח טז, לה. ועוד.

(2) פרשתנו כ, ב.

(3) פרשתנו כא, א. ועד"ז לפנ"ז כ, כט. לקמן פינחס כו, יג. מסעי לג, מ. עקב י, ו.

(4) „כדאיתא בר"ה“ (ג, רע"א).

(5) רש"י פרשתנו כ, יי"א. כא, טז ואילך ובפרש"י.

למקומות ישוב; ומובן שבמקום זה ה"שרב ושמש" דהמדבר אינו בתוקף.

[ולא רק מצד המקום – אלא גם מצד הזמן: פטירת אהרן היתה "בחודש החמישי באחד לחודש"¹⁷ – חודש אב, סמוך לעת היחלש החום, שכן "מחמשה עשר באב ואילך תשש כחה של חמה"¹⁸.

– ואין זה בסתירה לפירוש רש"י בפרשת נח¹⁹, ש"חום" פירושו "סוף ימות החמה חצי אב ואלול וחצי תשרי שהעולם חם ביותר . . שלהי²⁰ קייטא קשי מקייטא" – דהטעם שם הוא, כמו שדייק רש"י בלשונו: "שהעולם חם ביותר", "לפי שכבר נתחמם כל האויר וגוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו"²¹; אבל החום שמצד זריחת השמש עצמה נחלש מחמשה עשר באב ואילך, וכפי שאנו רואים במוחש.

ובנדון דידן, כיון שעד מיתת אהרן (זמן "הקיץ שעבר עליו") הגנו העננים על בני ישראל מחום השמש, הרי ענין זה "שכבר נתחמם (כל האויר וגוף הבריות בחום הקיץ שעבר עליו" לא נתקיים כאן – ומאחר שמחמשה עשר באב ואילך זריחת השמש כבר אינה בתוקף כל כך, לא הוצרכו בני ישראל לענני הכבוד "לבל יכה בהם שרב ושמש"].

ועד"ז לא הוצרכו עוד (כל כך) – (א) לזה שענני הכבוד "היו שפים

ב. לכאורה הי' אפשר לפרש, שע"פ פשוטו של מקרא ענני הכבוד לא חזרו עוד לאחר פטירת אהרן^{10*}; והטעם לזה פשוט – לפי שלא הוצרכו לענני הכבוד:

כבר פירש רש"י לעיל¹¹ שהעננים הקיפו את בני ישראל "מד' רוחות.. למעלה . . למטה", ועי"ז (א) הגנו על בני ישראל "לבל יכה בהם שרב ושמש"¹²; (ב) כפי שהביא רש"י לקמ"ן¹³ – "היו שפים בכסותם ומגהצים אותם"; וכן הי' ענין נוסף שהלך לפניהם (ג) "לנחותם הדרך"¹⁴, וכן ליישר הדרך ולהגן מן המזיקין: "מנמיך את הגבוה ומגבי' את הנמוך והורג נחשים ועקרבים"¹⁵.

אמנם לאחר פטירת אהרן שוב לא הוצרכו בני ישראל לכל הפעולות הללו שעשו העננים עבורם, מפני ש"הר ההר" נמצא כבר "על גבול ארץ אדום"¹⁶, בקצה המדבר, סמוך

(לא מחמת הסתלקות ענני כבוד, כ"א) מפני "נולחמה זר" (לשון רש"י פרשתנו שם) שהי' כמה זמן אחרי סילוק ענני כבוד. והרי העננים שמשו לכמה דברים, כדלקמן בפנים.

10* ראה עד"ז לקו"ש ח"ג ע' 74 הערה 16. ושם, ש(גם) מטעם זה מביא רש"י (פרשתנו כא, ח) השאלה "וכי נחש ממית" בשם "רבתינו" – כי שאלה זו היא רק ע"פ "רבתינו" שענני כבוד חזרו (בזכות משה) והיו הורגים נחשים (כדלקמן בפנים), משא"כ ע"ד הפשט שאינו מפורש (ע"פ שחזרו העננים. אבל ראה בארוכה לקמן בפנים.

11 בהעלותך י, לד.

12 לשון אדה"ז שו"ע או"ח ר"ס תרכה, מטושו"ע שם. וראה ישעי' ד, ו.

13 עקב ת, ד.

14 בשלח יג, כא.

15 פרש"י בהעלותך שם.

16 פרשתנו כ, כג. מטעי לג, לז.

17 מסעי שם, לה.

18 תענית לא, א.

19 ח, כב.

20 יומא כט, רע"א – צויין ברש"י נח שם ("כמו ששנינו במס' יומא").

21 פרש"י יומא שם ד"ה שילהי.

.. והר ההר" – דלכאורה, לפי סדר המאורעות הי' לו לכתוב "הר נבו" אחר "הר ההר" –

וע"פ הנ"ל אפשר הי' לבאר, דבזה שהקדים את הר נבו להר ההר רמז רש"י, שמה שהענן הותיר את הר נבו לקבורת משה לא הי' לאחר זמן (כאשר בני ישראל הגיעו אליו), אלא באותה שעה שבו הותיר את הר ההר לקבורת אהרן].

ג. אבל באמת בהכרח לומר שענני הכבוד חזרו ללוות את בני ישראל גם אחר פטירת אהרן, ומכמה טעמים:

(א) בפשוטות, "לנחותם הדרך" אין פירושו (רק) לשמור מפני תעי' במדבר (שאינן בו דרכים), כי אם להראות באיזו דרך ולאיזו רוח יסעו בני ישראל על פי ה' – וכיון שגם לאחר מיתת אהרן היו כמה וכמה מסעות, הרי נזקקו לענן גם אז.

(ב) רש"י כתב בפירושו²⁸, שאחר מיתת אהרן, "חזרו לאחוריהם דרך ים סוף .. שבע מסעות" – היינו ששבו אל המדבר²⁹.

(ג) העננים הגנו על בני ישראל גם מפני מלחמות עם אומות העולם, וכמו שכבר פירש רש"י לגבי מלחמת עמלק³⁰, שפירושו, "וצא הלחם בעמלק" הוא, "צא מן הענן והלחם בו". דמזה מובן שכל זמן שבני ישראל היו מוקפים בעננים לא היתה לאומות העולם שום

בכחותם ומגהצים וכו" –²² – משום שאם אירע לא' מישראל שם מקרה של "שמלתך .. בלטה מעליך", הי' יכול לקנות לבוש בא' מערי אומות העולם הסמוכות²³; (ב) וכן לא נזדקקו בהכרח לג' דלנחותם הדרך, לפי שהיו במקום שכבר נמצאו בו דרכים כבושות וכו'; (ג) ועד"ז לא נזקקו לפעולת "הורג נחשים ועקרבים", בהיותם קרובים למקומות ישוב²⁴.

[ואע"פ שהי' צורך בענן המשווה ההרים כו', וכדברי רש"י על הפסוק²⁵ "הר ההר": "ואע"פ שהענן הולך לפנים ומשווה את ההרים, שלשה נשארו בהן .. והר נבו לקבורת משה כו'", שמוזה נראה שהענן הלך עמהם גם אחר מיתת אהרן) כשבני ישראל באו אל הר נבו (מקום הסתלקות משה) –

הי' אפשר ליישב (בדוחק עכ"פ), שנס זה של השוואת כל ההרים (חוץ מהר נבו) ע"י הענן אירע (לא בשעה שבני ישראל הגיעו לאותו מקום, כי אם) מלכתחילה (מהלך ג' ימים שהלך לפניהם²⁶), לפני הסתלקות אהרן, כדי ליישר את הדרך שילכו בה בעתיד.

ועפ"ז הי' אתי שפיר גם הסדר שבו מנה שם רש"י את ג' ההרים שלא הושוו: "הר סיני .. והר נבו

22) ואף שזה נאמר במשנה תורה לאחר מיתת אהרן – הרי משה סיפר אז מה שהי' במשך שהותם במדבר.

23) ראה יומא עה, ב.

24) להעיר ממש"נ (עקב ח, טו. וראה דברים א, יט וברש"י), במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב" – והרי כבר יצאו מ, מדבר הגדול והנורא.

25) פרשתנו כ, כב.

26) פרש"י בהעלותך י, לה.

27) ראה פרש"י בשלח שם. וראה פרש"י יהושע (ג, ג) דלאחרי מיתת משה הי' הארון מראה להם הדרך (במקום הענן).

28) נסמן לעיל הערה 10.

29) ראה פרשתנו כא, ה.

30) בשלח יז, ט.

נגד השמש", פירש רש"י: "השמש מודיע את החוטאים הענן נקפץ מכנגדו והחמה זורחת עליו" – הרי שכתב רש"י בפירושו³⁷ שהענן נמצא גם לאחר מיתת אהרן³⁸ (והגן מפני השמש).

והזרא קושיא לדוכתא: מפני מה לא נזכרה חזרת ענני הכבוד (ואופן חזרתם) בשום מקום – ומדוע סילוקם לא עורר תרעומת בקרב בני ישראל, כנ"ל?

ד. ויובן זה בהקדם דיוק ושינוי לשון בפירוש רש"י על התורה ע"ד העננים, שבכמה מקומות³⁹ קוראם "ענני כבוד", ובכמה מקומות⁴⁰ קוראם "עננים" (סתם).

ב' לשונות אלו מצינו גם במדרשי חז"ל שבהם איתא שהיו שבעה עננים: בחלק ממדרשי חז"ל⁴¹ הגירסא היא "שבעה עננים היו" (וכיו"ב), ואילו באחרים⁴² – "שבעה ענני כבוד היו"

שליטה להלחם עמם³¹; וכן פירש רש"י לעיל³², ש"היו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות והענן מקבלם",

[ומטעם זה, הנה תיכף אחר מיתת אהרן – "וישמע הכנעני . . וילחם בישראל"³³, ופירש רש"י³⁴, שבראותו "שנסתלקו ענני הכבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל"]

אשר לכן נזקקו לענני הכבוד, כדי להגן על בני ישראל גם מפני המלחמות העתידות לבוא.

ד) פעולת הענן במ"ב המסעות לא היתה רק להורות את הדרך אשר ילכו בה, כי אם גם להודיע את המועד ואת משך הזמן שבו "יחנו" ו"יסעו" (כפי שהכתוב מאריך ב' בהעלותך³⁵), ודבר זה נצרך בכל המסעות, עד הכניסה לארץ ישראל.

ה) ועיקר: בפרשת בלק (א) מיתת אהרן על הפסוק³⁶ "והוקע אותם לה'

הרי כמדובר כמ"פ, כל מה שהובא בפרש"י עה"ת הוא פשוטו של מקרא או אגדה המיישבת דברי המקרא (רש"י בראשית ג, ח. ובכ"מ).

37) וכן מפורש בפרש"י תצא כג, יג "חוץ לענן" (וראה שפ"ח ומשכיל לדוד שם). וכן מוכח בפרש"י יהושע שם.

38) ראה חזקוני, ריב"א, שפ"ח ומשכיל לדוד בלק שם.

39) פרש"י אמור כג, מג. פרשתנו כ, כט. כא, א. פינחס כו, יג. מסעי לג, מ. עקב ח, ד. י. ו.

40) ראה לקמן בפנים.

41) מכילתא בשלח יג, כא ("שבעה עננים הם". אבל ראה שם לאח"ז). ספרי בהעלותך י, לד. תנחומא במדבר ב (אבל בא בהמשך למ"ש לפני"ז "ענני כבוד"). זח"ג שב, סע"ב. ועוד.

42) תנחומא בשלח ג, במדבר יב. תוספתא סוטה פ"ד, א. מכילתא בשלח שם. ברייתא דמלאכת המשכן רפ"ד. ספרי זוטא בהעלותך שם. במדבר"ר פ"א, ב. יל"ש פקודי רמז תכו. זח"ג

31) ומה שעמלק ה' יכול להלחם בישראל (ובפרט באופן ד, וגבר עמלק" – שם, יא) כבר תי' רש"י שם (פסוק ח) שבני השואלים היש ה' גו' – "השליכו מעליו" – חוץ לענן, וכמפורש ברש"י תצא (כה, יח) "שה' הענן פולטן". ועד"ו כש"ויעפילו לעלות וגו'" (שלח יד, מד"ה. דברים א, מא"מ) שפשוט שה' מחוץ לענן, שהרי ה' היפך ציווי ה'. וראה לקמן בפנים סוף סעיה ה והערה 58.

32) יתרו יט, ד. – בפרש"י בשלח (יד, יט. וראה רש"י האזינו לב, יא) שהמלאך קבלם. אבל ראה בארוכה מפרשי רש"י בשלח שם. ואכ"מ.

33) פרשתנו כא, א.

34) מסעי לג, מ (וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 194 ואילך, הטעם שלא הביאו רש"י בפרשתנו, ולאידך מוסיף בפרשתנו "ועמלק מעולם רצועה כו").

35) ט, יז ואילך. וראה פקודי מ, לו ואילך.

36) כה, ד. ואף שמביאו מ"מדרש אגדה –

ואע"פ שהענן הולך לפניהם ומשוה את ההרים כו"ם²⁵; „נגד השמש – .. הענן נקפל כו' והחמה זורחת עליו"³⁶; „כל הנחשלים אחריך – .. שהי' הענן פולטן"⁴⁵].

משא"כ לענין העננים שנסתלקו אחר מיתת אהרן, לשון רש"י היא: „נסתלקו (רק) ענני כבוד"⁴⁶ – היינו, רק העננים שהיו לכבודם של ישראל, אבל לא העננים⁴⁷ שספקו את צרכיהם של ישראל⁴⁸; וענני הכבוד (ע"פ פשוטו של מקרא) אכן לא חזרו (ומובן ג"כ ובפשטות מפני מה לא היו לבני ישראל כל טענות בנוגע לענני הכבוד כשם שהיו להם על בארה של מרים).

258 [ועפ"ז יש ליישב את קושיית הרא"ם⁴⁹: מאחר שהעננים הקיפו את בני ישראל מד' רוחות וא' מלמעלה וא' מלמטה¹⁵ – והסוכה היא בדוגמת העננים (כמו שפירש רש"י⁵⁰: „כי

(45) תצא כה, יח.

(46) אבל להעיר מפרש"י קהלת (ז, א) „וכן אהרן בעמוד ענן". וראה הערה 43.

(47) להעיר גם מרש"י תענית (ט, א ד"ה ונסתלקו): „ענני רקיע וענני עשן ושאר עננים אינן של כבוד" (אבל ידוע השקו"ט (שד"ח ח"ט ע' א'תתיד ועוד) אם הפי' לתענית הוא לרש"י).

(48) ראה גם שפ"ח בלק שם. ולפ"ז אתי פרש"י פרשתנו (כ, כב) כפשוטו – דלא כנ"ל בפנים ס"ב בסופו. ומה שכותב רש"י „הר נבו" לפני „הר ההר" – נת' בשיחת ש"פ חקת תשל"ז. (49) בהעלותך שם. וראה גו"א וצידה לדרך שם. בי"ח לטו"א ח"ס תרכה. פרמ"ג (א"א) שם. וראה לקו"ש חל"ב ע' 147 ואילך.

(50) אמור שם. ולהעיר מרש"י בהעלותך (ט, יח) „כמין סוכה" – אבל שם המדובר בענן שהי' על המשכן (כמשמעות הכתובים שם, וכדיוק לשון רש"י „עמוד הענן"), והי' „גמשך (רק) על גבי בני יהודה .. עד שמשא אומר שובה וכו'". ואכ"מ.

(וכיו"ב). ורש"י בפירושו על התורה⁴³ נקט הלשון „שבעה עננים כתובים כו'".

ויש לומר הביאור: החילוק בין עננים סתם לענני כבוד – ענינו בפשטות: „ענני כבוד" היינו – פשוטו כמשמעו, שכל תכליתם אינה אלא להראות כבודם של ישראל⁴⁴. כלומר: היו עננים שענינם להגן על בני ישראל ולספק את צרכיהם והענינים המוכרחים להם – אלא שבדרך מומילא עולה מזה חבתן (וכבודם) של ישראל. ומלבדם היו עוד עננים שכל ענינם לשם „כבוד" – להראות לכל את גודל הכבוד שחולק הקב"ה לבני ישראל.

ומזה מובן, שלא כל העננים היו ענני כבוד: הענן שהיה „מנמיך את הגבוה כו' והורג נחשים ועקרבים"¹⁵ לא הי' מענני הכבוד, כיון שפעולתו היתה דבר של הכרח כדי שאפשר יהי' להלך במדבר; ועד"ז הענן שהגן עליהם מחום השמש או מאומות העולם בשעת מלחמה, לא הי' (רק) לשם כבודם של ישראל, אלא עבור תועלת בענינים נחוצים – ולכן נקט רש"י במקומות אלו הלשון „ענן" (סתם)

[לדוגמא: „וצא הלחם בעמלק –

צא מן הענן"³⁰; „זורקים חצים .. והענן מקבלם"³²; „הר ההר – ..

רפג, ב. תקו"ז תכ"א (נה, א). ועוד. וראה זח"ג קג, א.

(43) בהעלותך שם. ולהעיר ג"כ מרש"י האיזינו (לב, י), „הוקיפם בעננים". ברש"י יחזקאל (טז, י) „ומדרש אגדה .. שבעת ענני כבוד כו'". אבל (נוסף לזה שהוא „מדרש אגדה", הרי) כמדובר כמ"פ, פרש"י לנ"ך אינו ע"ד הפשט כ"כ – כמו פירש"י עה"ת.

(44) משא"כ ע"ד הדרוש כו' – ש„כבוד" הוא כינוי לשכינה. וראה לקמן הערה 47.

בישראל" – כיון שקודם לכן היו בני ישראל מוקפים בעננים ואי אפשר הי' להלחם בהם (כנ"ל שם) –

וע"פ הנ"ל מובן⁵⁵: גם לאחר ש"נסתלקו ענני כבוד", נשאר במקומו הענן שהגן על בני ישראל מאומות העולם בשעת מלחמה; אלא שהכנעני סבר, שמאחר שנסתלקו ענני הכבוד, היינו שאין הקב"ה מראה כבוד כל כך לבני ישראל, הרי זו ראיה ש"נתנה רשות להלחם בישראל"; אבל בנוגע לאפשריות למלחמה (מצד שאר העננים) לא נשתנה דבר⁵⁶.

[ואין להקשות: היתכן שהכנעני⁵⁷ יערוך מלחמה כנגד בני ישראל בשעה שהענן מגן עליהם? – דאין הכי נמי, בפרט זה הביאתו חוצפתו לידי שטות כו', עד שהעלה בדעתו שישראל יצאו מהענן כדי להלחם בו⁵⁸.

ובפרט לפי פירוש רש"י לפני זה³³ שהכנעני הנזכר כאן הוא עמלק – ועמלק הרי הי' זה שיצא עוד קודם לכן להלחם באלו מישראל, הנחשלים אחריו – שהענן פולטן⁵⁹, אפילו

בסוכות הושבתי – ענני כבוד") – הי' ראוי שאף הסוכה תהי' 'א' מלמעלה וא' מלמטה וד' מד' רוחותי" (ואילו הדין⁵¹ הוא, דסגי בב' דפנות שלמות ושלישית אפילו טפח)?

ויש להוסיף בקושייתו – מפני מה אין עושים כל זכר לענן השביעי שהיה "לפניהם"?

וע"פ הנ"ל מיושב: הזכר שאנו עושים הוא רק ל"ענני כבוד"⁵² – אותם העננים שכל ענינם הי' רק לשם "כבוד"⁵³; אבל הענן שהי' "לפניהם", ועד"ז כמה מתוך ששת העננים האחרים, שמשו (גם) לסיפוק צרכי⁵⁴ בני ישראל כנ"ל,

וממילא גם מספר דפנות הסוכה אינו שייך למספר ענני הכבוד. ובפרט ש"ל שהיו בזה שינוים – שבמסע שבו לא הי' צורך בהגנה מצד מסוים, אזי הענן מאותו צד הי' ענן כבוד].

ה. עפ"ז יובן גם דיוק בפירוש רש"י הנ"ל (סעיף ג) על "וישמע הכנעני"³⁴ – "שנסתלקו ענני כבוד וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל" – דלכאורה הי' לרש"י להזכיר (גם) את עיקר החידוש – "שנתנה האפשריות והרשות להלחם

(55) ראה ביאור באו"א – לקו"ש ח"ח שם.

(56) אבל להעיר מתוספתא סוטה (פי"א, א): אי' הלך התייר שלהם המכביש להם את הדרך.

(57) ועד"ז סיהון ועוג. וכן אדום (פרשתנו כו, יח"כ) – שהי' לפני מיתת אהרן וסילוק ענני כבוד.

(58) כי העננים הועילו רק להגין מפני החצים כו' כנ"ל, אבל לא שיוכלו בני"ל לנצח האויב ולכבוש ארצו כו'. וכדמוכח מפרש"י בשלח (יז, ט) "צא מן הענן והלחם בו". וכן הי' גם בפועל בנדודי, שלכן הי' אפ"ל "וישב ממנו שבי" (פרשתנו כא, א). וכן במלחמת סיהון ועוג ומלחמת מדין, בפשטות יצאו בני"ל מן הענן. ולהעיר מרש"י יחזקאל טז, טו.

(59) פרש"י תצא כה, יח.

(51) סוכה ו, ב. וטושי"ע או"ח סתר"ל ס"ב.

(52) כדיוק לשון רש"י "ענני כבוד". ולהעיר מהשינוי בין ת"א ותני"ע שם.

(53) עפ"ז מתורץ ג"כ מה שהקשה בב"ח שם "למה ציוה יותר במצות סוכה . . יותר משאר חסדים" (כמו מן ובאר כו') – כי סוכה הוא זכר (לא לענין של הספקת צרכים, כ"א) לענין של כבוד. וראה לקו"ש שם.

(54) ראה ב"ח שם דזה שלמטה הי' מנמיק הגבוה (ובפרמ"ג שם, שהי' מגין מפני נחשים). אבל בפרש"י בהעלותך (י, לד) שכל זה נעשה ע"י זה ש"לפניהם", וכמ"ש בצידה לדרך שם.

הגדולים, הי' ביכלתם להשאר תדיר באותו הלבוש אשר לעורם, שכן „שמלתך לא בלתה מעליך” – אבל כיצד יכלו הקטנים להשאר בלבושיהם מבלי להחליפם, בשעה שטבעם להיות הולכים וגדלים? ולכן ציין רש"י שהקב"ה עשה נס בדבר, אשר „הי' גדל לבושן עמהם”.

ומה ש„ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם”, לא הי' הכרח – מפני שגם לולא „ענני כבוד” יכלו בני ישראל במדבר לעשות שיפוי וגיהוץ באופן הרגיל.

[וכשם ש„שמלתך לא בלתה” לא הי' נס הכרחי, שהרי יכלו להשיג לעצמם לבושים חדשים – אם מריבוי ה„שמלות”⁶² שנטלו עמם ביציאת מצרים⁶³, ואם מצמר הכבשים וכו' שהיה להם ממקניהם, או ע"י קניית לבוש בעת שנזדמנו מזמן לזמן לקרבת מקום ישוב⁶⁴].

וכיון שענין זה, שענני הכבוד דוקא הם שהיו „שפים ומגהצים”, הי' (לא ענין הכרחי לבני ישראל, אלא) רק כדי לחסוך מהם טרחא (קלה), הרי זה גופא אמיתת הענין (והסימן) דכבוד – עד כמה מייקר הקב"ה ומכבד את בני ישראל – ולכן שייך הדבר לענני הכבוד.

ז. ועדיין צריך להבין: מדברי רש"י⁶⁵ דהא ד„בטלה הבאר” קשור למיתת

כאשר „היו כל האומות יראים להלחם בכם .. קפץ וירד .. אע"פ שנכוח כו'⁵⁹”; וא"כ, שוב התייצב כנגד בני ישראל באופן של „קפץ”, מבלי הבט על היותם מוגנים ע"י הענן].

ו. אלא שיש להקשות על הביאור הנזכר בחילוק שבין „ענני כבוד” לעננים סתם מדברי רש"י⁶⁶ ש„ענני כבוד היו שפים בכסותם ומגהצים אותם .. ואף קטניהם כמו שהיו גדלים הי' גדל לבושן עמהם” – והרי ב' פעולות אלה של ענני הכבוד הן לכאורה מן הדברים שבגדר צרכי בני אדם, ואינם ענין של כבוד (לחוד)⁶⁰.

אבל באמת לא קשיא מידי, כי בפשטות, דברי רש"י „ואף קטניהם .. הי' גדל לבושן עמהם” אינם אמורים בהמשך וביחס לפעולת ענני הכבוד⁶¹ – שהרי, מה לענין זה ש„גדל לבושן עמהם” ולענני הכבוד?! – אלא שבתוך פירושו ע"ד הלבושים ציין רש"י שאירע בהם נס (נדב), שגדלו עמהם, ודבר זה אינו שייך לעננים וכו', אלא לגופם (כמ"ש רש"י שם) „כלבוש הזה של חומט שגדל עמו”.

[והטעם שהביא רש"י ענין זה בהמשך לפירושו ש„ענני כבוד היו שפים בכסותם כו'”, הוא כדי ליישב שאלה העלולה להתעורר כאן: בשלמא

60 ובפרט שבכ"מ (מדרש תהלים מזמור כג. דבר" פ"ו, יא. שהש"ר פ"ד, יא) הגירסא „הענן שף כו'”, ורש"י בוחר בהגירסא (פסיקתא דר"כ פ' בשלח. הובא ביל"ש עקב שם) „ענני כבוד”.
61 וכן מוכח מלשון המדרשים שצויינו בהערה הקודמת, ולא היו (הקטנים) גדלים .. החלזון הזה כו'” – ולא נזכר ע"ד ענני כבוד רק אצ"כ, ע"ז ש„לא היו צריכין תכבוסת”.

משה, משמע שנקט שחזרת הבאר היתה בזכות משה (כנ"ל ס"א) – וא"כ מדוע לא חזרו גם ענני הכבוד בזכות משה?

וי"ל הביאור בזה: ע"פ פשוטו של מקרא, מה שקבלו בני ישראל ע"י משה – הרי זה (לא ע"ד אהרן ומרים – שבזכותם קיבלו בני ישראל ענני הכבוד ומים, אלא) שמשה בהיותו רועה נאמן דאג לבני ישראל לכל הנצרך להם, ובעת שנצרכו לכך.

ועפ"ז יומתק: אנו רואים, שענין זה – שמשה דאג לצרכי בני ישראל – הרי הוא (לא כענין התלוי בזכות, המתבטל אחר הסתלקות בעל הזכות⁶⁵, כי אם) באופן כזה, שאחר פטירתו (המשיך הדבר, או) לא נזדקקו לו:

אע"פ שאחר מיתת משה, בטלה הבאר – הנה בני ישראל לא נזקקו עוד לבאר, לפי שכבר היו על שפת הירדן⁶⁶; ועד"ז בנוגע למן, פירש רש"י⁶⁷ לעיל, אשר (אע"פ ש) כשמת משה בו' אדר פסק המן מלירד (מכל מקום ה' בידם מן גם לאחרי כן, היות) ונסתפקו ממן שלקטו בו ביום עד שהקריבו העומר בששה עשר בניסן.

ח. ומזה לימוד בנוגע לנשיאי ישראל בכל דור ודור, שגם לאחר הסתלקותם, כאשר בעיני בשר אין השפעתם נראית באופן גלוי (ע"ד המן לאחר מיתת משה, שהמציאות הגלוי בעולם היתה – שפסק מלירד), הנה

65) כמו "ולא ה' מים לעדה" לאחרי מיתת מרים, ונסתלקו ענני כבוד לאחרי מיתת אהרן.

66) סוף פרשתנו. ועוד.

67) בשלח טו, לה (ממכילתא שם. ולדעת ר"י שם, אכלוהו י"ד שנה אחר מיתת משה!).

כלל מפורסם הוא, אשר „לא יפרדו מעל צאן מרעיתם“⁶⁸;

261 ולא רק מפני ש„אף כאן עומד ומשמש (ממרום)“⁶⁹ – מה שלא ניתן לראותו בעיני בשר – אלא גם לפי שהפעולות והענינים שפעלו עבור בני ישראל בחיים חיותם בעלמא דין, הרי הם בגדר פעולה נמשכת – ש„מסתפקים“ מהם גם אחר הסתלקותם מן העולם הזה.

ט. וזוהי גם השייכות המיוחדת דהענין הנ"ל לחג הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר די"ב-י"ג תמוז – שחל (בכמה וכמה שנים – וכקביעות שנה זו) בימי השבוע דשבת פ' חקת (דמיני' מתברכין⁷⁰) – כיון שענין זה בא לידי ביטוי באופן ניכר בגאולת רבינו:

אנו רואים במוחש כיצד הנצחון והגאולה די"ב-י"ג תמוז בימים ההם, שהביא לידי החזקת התורה והפצת היהדות וכו' אפילו במדינה ההיא – הוא פעולה נמשכת עד היום הזה. וכבר העמיד ג' דורות של יהודים שומרי תורה ומצוה במדינה ההיא – שאז נפסק בתורה אשר „לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך גו' מעתה ועד עולם“⁷¹.

ויתירה מזו: רואים אנו, שאף כמה מאחינו בני ישראל שהיו מנותקים ר"ל

68) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע במכתבו ליאָרצייט הראשון שלו (ב' ניסן תרפ"א) – נדפס בס' חכמי ישראל (נ.י. תרפ"ד) לג, א. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ח"א ע' קמא.

69) סוטה יג, סע"ב.

70) זח"ב סג, ב. פח, א.

71) ישעי' נט, כא. ב"מ פה, א.

ולהפיצם, כולל ובפרט ענין שהזמן
גרמא – הפצת מעיינות החסידות
חוצה – אזי „קא אתי מר“ דא מלכא
משיחא, במהרה בימינו אמן.

(משיחות מוצאי ש"פ מסו"מ,

ש"פ דברים וט"ו באב תשל"ט)

מתורה ויהדות כמה דורות – עקב
המצב האיום והתנאים האיומים
במדינה ההיא – „מסתפקים“ עד היום
הזה מפעולת הגאולה, המעוררתם עתה
בתנועה של תשובה להשיבם לחיי
תורה ויהדות.

וע"י ההתעסקות כדבעי בפעולות
חג הגאולה⁷² לחזק תורה ויהדות

הראשונה – י"ב תמוז תרפ"ח (נדפס בסה"מ

תרפ"ח (ע' קמו) ותש"ח (ע' 263) ועוד).

(72) ראה מכתב בעל הגאולה לחגיגה

